

**Лариса Квасюк**

## **ІДЕАЛ КРАСИ В КОНЦЕПЦІЇ М.О.ЛОССЬКОГО**

*У статті аналізується праця російського релігійного філософа М.О.Лосського "Світ, як здійснення краси". В рамках статті автор приходить до висновку, що краса, як характеристика індивідуальності Бога, є чимось відмінним від усього, що існує в земному тварному світі і може бути визначено словом "краса" лише в його власному значенні. Бог прийшов у світ і наблизився до нього через втілення, породивши ідею досконалої людини. Він взяв наслідки грішного і недосконалого тіла на себе, але в той же час показав, що, навіть будучи недосконалим, тіло може бути змінено і прославлене, вільне від гріха. Ідеал краси можна реалізувати навіть у земному світі.*

Людині притаманно цінувати прекрасне. Душа людини має потребу в красі. Вся людська культура пронизана пошуком краси. Біблія також свідчить, що в основі світу лежала краса і людина спочатку була до неї причетна. Вигнання з раю — це образ втраченої краси, розрив людини з красою та істиною. Одного разу втративши свій спадок, людина прагне його здобути. Людська історія може бути представлена як шлях до втраченої краси людини як учасника Божественного творення. Вийшовши з прекрасного Едемського саду, який символізує чистий природний стан до гріхопадіння, людина повертається в місто-сад — Небесний Ієрусалим — образ майбутньої краси. Краса — це досконалість, чистота. Для християнської свідомості це ще і добро. Розділення етики й естетики відбулося вже в Новий час, коли культура зазнала секуляризації і була втрачена цілісність християнського погляду на світ. Повернути його — завдання концепції М.О.Лосського.

Микола Онуфрійович Лосський (1870-1965) — великий російський філософ. Головний його твір з естетики "Світ як здійснення краси" створювався у другій половині 30-х — на початку 40-х років ХХ століття. На його основі Лосський прочитав курс лекцій "Християнська естетика" для студентів Нью-Йоркської Свято-Володимирської Духовної Академії, де він викладав з 1947 по 1950 рік. Вихідним пунктом всієї системи естетики російський філософ вважав метафізичне вчення про ідеал краси.

Питання про те, що таке краса, у всі часи хвилювало людство. Лосський вважає, що краса — це цінність. Свою теорію цінностей він викладає у книзі "Цінність і буття. Бог і Царство Боже як основа цінностей" (Па-

риж, 1931). Добро і зло там розглядається не тільки як позитивна і негативна цінність, а і в смислі досконалості і недосконалості, тобто через естетичні категорії. Лосський каже, що необхідно знайти первинне абсолютно досконале і всеохоплююче добро, яке могло б бути масштабом і основою для усіх цінностей. Таким вищим добром вважає філософ Бога.

“Малейшее преобщение к Богу в религиозном опыте открывает нам Его как само Добро и именно как абсолютную полноту бытия, которая сама в себе имеет смысл, оправдывающий ее, делающий ее предметом одобрения, дающий ей безусловное право на осуществление и предпочтение чему бы то ни было другому” [Лосский Н.О., 1998. — С. 22]. У цьому баченні вищої цінності Лосським немає логічного визначення її, є тільки вказівка на первинний початок і багатослівний, однак не повний перелік наслідків, які випливають з нього для розуму і волі, залучаються до нього.

“Бог есть само Добро во всеобъемлющем значении этого слова: Он есть сама Истина, сама Красота, Нравственное Добро, Жизнь и т.д.” [Лосский Н.О., 1998. — С. 22]. Таким чином, Бог і саме кожне лице Пресвятої Трійці є Всеохоплююча абсолютна самоцінність. Повна участь Бога-Отця, Сина і Духа Святого в житті один одного дає право стверджувати, зазначає Лосський, що Всеохоплююча абсолютна самоцінність не ділиться на три частини й існує не в трьох примірниках: вона єдина в трьох Алілуях. І тому кожен творчий член Царства Божого є особистість, гідна прилучення до Божественної повноти буття внаслідок обраного нею шляху добра і яка дійсно отримує благодатно від Бога доступ до засвоєння його безконечного життя і діяльної участі в ньому, це — особистість, яка, не дивлячись на те, що має творчий характер, досягла обоження, стала творчим Сином Божим, абсолютно самоцінним.

Особистість, за Лосським, є істота з творчою силою і свободою: вона вільна творити своє життя, здійснюючи дію у часі і просторі. В особистості філософ розрізняє первозданну, Богом створену сутність, і вчинки, які вона творить. Будь-який творчий задум члена Царства Божого однодушно підхоплюються і доповнюються іншими членами цього Царства; така творчість називається соборною. “Соборность творчества состоит не в том, что все деятели творят однообразно одно и то же, а, наоборот, в том, что каждый деятель вносит от себя нечто единственное, своеобразное, неповторимое и незаменимое другими тварными деятелями, т.е. индивидуальное, что каждый такой вклад гармонически соотносен с деятельностью других членов Царства Божия и поэтому результат их твор-

чества есть совершенное органическое целое, бесконечно богатое содержание. Деятельность каждого члена Царства Божия индивидуальна, и каждый из них есть индивидуум, т.е. личность, единственная, неповторимая по бытию и не заменяемая по ценности никаким другим тварным существом” [Лосский Н.О., 1998. — С. 25].

Кожна людина має потенціал особистості, що дасть їй змогу бути самоцінною. З цих висновків ми підходимо до питання про місце краси в системі цінностей. Безпосереднє споглядання безумовно свідчить, що краса є абсолютна цінність, тобто цінність, яка має позитивне значення для всіх особистостей, здатних сприймати її. Ідеал краси здійснюється там, де справді здійснена всеохоплююча абсолютна цінність досконалої повноти буття, саме цей ідеал реалізований у Богові і Царстві Божому. Досконала краса є повнота буття, яка містить у собі сукупність усіх абсолютних цінностей, утілених чуттєво. Ідеальна краса, за концепцією Лосського, хоча і включає всі інші абсолютні цінності, зовсім нетотожна їм і в порівнянні з ними особлива нова цінність, яка виникає у зв'язку з чуттєвим втіленням їх.

Вчення про ідеал краси, за Лосським, є онтологічне розуміння краси. Краса — це саме буття. Це досягається містично, інтелектуально і чуттєвою інтуїцією, тобто безпосередньо самим суб'єктом буття.

Абсолютно досконалу красу має Бог і Царство Боже. Краса, властива Богові як особистості, є дещо глибинне, відмінне від усього, що існує у тварному світі, і може бути названа цим словом лише у невласному смислі. Однак саме внаслідок глибокої онтологічної прірви, яка відділяє Боже владне надбуття від тварного буття, Господь Бог, згідно з основним християнським догматом, прийшов у світ і інтимно наблизився до нього шляхом Втілення Другого Лиця св. Трійці. Син Божий, Логос, створив ідею досконалої людськості, Сам засвоїв її собі як другу природу свою і від віку стоїть на полі Царства Божого як небесна людина і притому Боголюдина. Ісус прийняв на себе наслідки гріха — недосконале тіло, хресні страждання і смерть і показав, що навіть обмежене людське тіло може бути преображенням, прославленим, вільним від недосконалої матеріальної тілесності.

І світ тоді постане як здійснення краси. Краса його буде красою чуттєво втіленою, тобто нерозривно пов'язаною з тілесним життям. Але і чуттєве життя, яке складається з чуттєвих переживань і чуттєвих якостей, є необхідна складова частина багатства і змісту буття. Тілесні вияви мають цінність ще й тому, що служать вираженням душевного життя. Тут особистість досягає своєї ідеальної краси. В чому ж вона полягає за Лосським?

Найвищим за своєю цінністю проявом досконалої особистості є любов до Бога, більше ніж до самого себе, і любов до всіх істот світу, рівна любові до себе, а також вища любов до всіх наявних абсолютних цінностей, до істини, морального добра, краси, свободи і т.д. Особливо підкреслює російський релігійний філософ красу благоговійного споглядання слави Божої, молитовного звернення до Бога і прославлення його шляхом художньої творчості усіх видів. При цьому людина має бути мудрою, розумною, щоб цілі чуттєво втіленої поведінки відповідали створеним нею предметам. Це, за Лоським, один із важливих аспектів краси.

Як і Гегель, російський філософ бачить Істину істотним моментом ідеалу краси. Підкреслює значення свідомості і знання повноти життя, багатства і багатоманітності, гармонії, узгодженості, усього того, що досягається соборною творчістю всіх членів Царства Божого і одноосібною діяльністю. (На Сході немає чіткої відмінності між сферою загальної віри і особистого релігійного досвіду.) Так через свободу народжується могутня творчість, пронизана любов'ю до буття абсолютно цінного змісту. І це ще раз переконує, що чуттєве втілення складає істотний аспект краси Царства Божого.

*Kvasiuk, L.*

### **THE WORLD AS AN ACCOMPLISHMENT OF BEAUTY IN THE CONCEPTION OF LOSSKY M.O.**

*The article is focused on the work of Russian religions philosopher Lossky M.O. "The World as an accomplishment of Beauty" which can be examined in the context of the Orthodox Church's aesthetics. Within the framework of the article the author has come to the conclusion that beauty as a characteristic of God's individual is something different from everything which exists in the earthly, animal world and can be determined by the world "beauty" only with it's own sense. God came to the world and approached to it by Embodying, having created the idea of a perfect man. He took consequences of the Sinunperfect body-upon himself, but at the same time he showed that even being unperfect body could be transformed, and be free off the sin.*

---